

Copyright © 2019 GEORGE ARION
Copyright © CRIME SCENE PRESS, 2019 pentru această ediție.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

CRIME SCENE PRESS

Piața Presei Libere nr. 1
e-mail: redactia@crimescenepress.ro
tel.: 021.317.91.37; 021.317.91.42; fax.: 021.317.91.43
www.crimescenepress.ro

CRIME SCENE PRESS

Director editorial: GEORGE ARION

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ARION, GEORGE
Umbrele din Ada Kaleh / George Arion. - București : Crime
Scene Press, 2019
ISBN 978-606-8959-35-1

821.135.1

Coperta: ALEXANDRA BARDAN
Redactor: ALEXANDRU ARION
Corectură: MANUELA RUXANDRA ARION
Tehnoredactor: LAURA TIBĂR
Bun de tipar: octombrie 2019
Tipărit în România

Carte apărută cu sprijinul Fundației „Premiile Flacăra”

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

Nota editorului: Aceasta este o operă de ficțiune. Orice asemănare cu personaje sau întâmplări reale este întâmplătoare.

George Arion

Umbrele din Ada Kaleh

CRIME SCENE PRESS
2019

Nebănuite sunt căile omului...

Încă sunt zguduit de o întâmplare petrecută nu demult.

O întâmplare cu un pictor a cărui minte a luat-o razna, din prea multă dragoste față de artă.

După cum zicea el însuși, se apuca de lucru în amurg, când, în atelierul lui, aflat la mansarda unui bloc vechi, ultimele raze ale soarelui cădeau într-un mod special. De fapt, nu pătrundeau direct prin ferestrele înguste sau prin luminatorul din tavan. Erau reflectate de turla aurită a unei biserici înalte din apropiere. „E o lumină ideală“, obișnuia el să spună celor pe care îi întâlnea, după lăsarea întinericului, la un pahar, în cârciuma din colț, unde la un moment dat, din pricina fumului de țigară, clienții abia se mai zăreau, vocile lor răsunând ca glasurile unor marinari plutind pe o mare cuprinsă de cețuri. „Dacă arta e o realitate de gradul doi, atunci și lumina cea mai potrivită pentru o lucrare nu trebuie să fie crudă, nu e bine să vină brutal pe obiecte, pe personaje, ci e mai nimerit să cadă împlânzită de o oglindă.“ Din pricina asta – înțelegeau cei care îl ascultau într-o doară – pânzele lui aveau să aibă întotdeauna un aer misterios, insolit, deși înfățișau un decor umil, populat cu lucruri pe care le poți descoperi în orice ambianță – vase de flori, sfeșnice, samovare, râșnițe de cafea, cutii de conserve, sticle cu etichete în limbi străine. De cele mai multe ori, relata el, din ce în ce mai ambalat, în harababura asta de obiecte umile era o prezență feminină, al cărei chip abia se zărea, era doar schițat, ca o părere. Nu aveai cum să știi dacă e urâtă sau frumoasă, adolescentă sau femeie în toată puterea. Era

reprezentată, de obicei, întinsă pe o canapea, sau stând într-un fotoliu, cu o carte în mâini, dar nu reușeai să-ți dai seama dacă într-adevăr citește – în semiobscuritatea care domnea în jurul ei ar fi deslușit cu greu literele – sau visează cu ochii deschiși, la un tărâm doar ei cunoscut.

Nimeni nu văzuse vreun tablou al acestui pictor – în cârciuma sordidă, cu mușterii care erau mai interesați de fotbal și de bingo decât de artă, oricine se nimerea să-i stea în preajmă era silit să-l audă povestind despre tablouri pe care, chipurile, le pictase. De fapt, chiar așa era cunoscut în local, nu ca un pictor, ci ca un posesitor de tablouri, un țacănit, un ratat, incapabil să expună ceva într-o galerie, să stârnească admirația criticilor, sau extazul publicului. Mulți se îndoiau chiar că pictase vreodată, deși hainele în care venea în bomba aceea îi erau pătate cu vopsele, până și în plete sau în barba neîngrijită se zăreau pete de roșu, de verde, de albastru, iar pielea de pe mâini îi era mâncată de culorile aplicate direct, fără vreo pensulă, pe pânză. Chiar dacă nu se îmbăta niciodată, era socotit o prezență dezagreabilă, plictisitoare, fiindcă turuia la nesfârșit despre arta lui, pufnind cu dispreț ori de câte ori venea vorba despre realizările colegilor de breaslă, socotiți niște burghezi îmbuibăți, carieriști, incapabili să se rupă de canoane, să se revolte împotriva exigențelor clamate de academicieni gomoși și falși, pictând doar pentru a flata gustul precar al consumatorului de artă, în speranța de a vinde cât mai multe lucrări și de a se îmbogăți. „Pentru artist, bogăția e moartea definitivă, din clipa în care creează pentru bani nu mai are nimic comun cu universul artistic“ – îmi spunea deseori când ne întâlneam – nici nu-i știu numele, dar era un personaj pitoresc, care mă intriga. Fără să vreau, îi devenisem confident, îmi căuta compania – și nu pentru că, uneori, îi făceam cinste cu un păhărel de votcă, a doua zi avea grijă să se revanșeze. Mă socotea însă deosebit de ceilalți cheflii și, deși nici el nu știa cum mă cheamă și cu ce mă ocup, mă luase ca pe un duhovnic capabil să preia asupra lui toate neliniștile pe care le avea. Era, fără îndoială, un om frământat, chinuit, cum

rareori mai întâlnisem, un posedat dornic să atingă desăvârșirea, spărgând șabloane, complet desprins de rumoarea care însoțește o carieră de artist.

La aproape cincizeci de ani – nu-l întrebasem niciodată ce vârstă are, dar cam de atât arăta – nu avusese, după cum spunea, nicio expoziție personală. Un altul, în situația lui, ar fi fost disperat, el însă se lăuda cu situația în care se afla, o socotea firească pentru cineva mistuit de dorința de a realiza ceva măreț, care să înfrunte veacurile.

Venea câteodată din oraș, de la vreun vernisaj al unui pictor celebru, adulat de presă, adorat de public, și se așeza la masa mea mârâind, până când începea să-l improaște cu noroi pe norocosul care polariza atenția cunoscătorilor de artă. „E un parvenit, un ratat incapabil să viseze și să se jertfească pentru o idee, crede că dacă stă într-o vilă luxoasă, are mașini și amante, l-a apucat pe Dumnezeu de picior. O să vedeți, peste zece ani n-o să se mai știe nimic de el, iar cei care azi se înghesuie să-i cumpere tablourile or să-și dea cu pumnii în cap fiindcă au aruncat banii pe fereastră luând numai ciurucuri, gunoaie.“

Potrivit obiceiului meu, nu-l contraziceam, rămâneam mut, dădeam vag din cap – în sinea mea mi-aș fi dorit să-mi pot permite să cumpăr vreun tablou al pictorului blamat cu atâta înfocare. Tăcerea mea îl încuraja, își desfășura argumentele așa cum un comandant de oști își dispune trupele într-o bătălie decisivă, îmi destăinuia și mai multe despre crezul lui artistic. „Artiștii din ziua de azi sunt complet lipsiți de curaj. Nimeni nu îndrăznește să facă un pas mai încolo de ceea ce a învățat în institutul ăla al lor de fabricat peste noapte maeștri. Niște profesori imbecili au pus stăpânire peste canoanele frumosului și le predau altor cretini care nu vor cuteza să iasă din regulile lor dezgustătoare. Arta adevărată e însă altceva. Ea aparține unor inițiați care au suferit până au ajuns să-i cunoască toate tainele, unor iluminați torturați până la distrugerea propriei lor ființe într-o căutare de o viață. Pentru asta trebuie să trăiești anonim și să muncești neștiut de nimeni,

departe de aplauzele vulgului – ce știe prostimea?, ea acceptă ce i se spune de către niște troglodiți care se cred mai presus fiindcă au funcții, poziții în societate, pot înmâna diplome. Pentru asta trebuie să ai îndrăzneala să nimicești realitatea înconjurătoare – numai așa poți să crezi lumea puternică dintr-o pânză. Câți au curajul să distrugă tot ceea ce ne înconjoară pentru ca, mai apoi, să refacă totul în intimitatea sacră a unui tablou? Numai Caravaggio a izbutit să pătrundă dincolo de aparențe, folosindu-și aplecarea spre brutalitate și crimă. Numai lui i s-a dezvăluit adevărata înfățișare a lumii în care trăim – agresivă, dură. Eu însumi, cu toată strădania mea, n-am avut încă un asemenea curaj care m-ar conduce la opera perfectă. Dar sunt tot mai aproape de clipa aceea de grație. Voi cunoaște, cu siguranță, izbânda. În clipa aceea se vor năruți toate falsele valori ridicate prin mită, prin lingușire, prin minciună. Se apropie momentul în care voi realiza capodopera acestui secol. Va fi de o măreție copleșitoare și ea va fi o mărturie a ceea ce am fost în acest timp – violenți și tandri, ticăloși și sublimi, slabi și puternici.“

La ultimele noastre întâlniri îl descopeream tot mai surescitat, ca pe cineva aflat în pragul unei mari victorii. Vorbea mai tare ca de obicei, gesticula mai mult și aproape că nu se mai atingea de pahar. Sincer să fiu, mă neliniștea, îmi părea bolnav, aveam senzația că mai are puțin și îl va cuprinde nebunia.

Nu l-am văzut câteva zile și am fost de-a dreptul îngrijorat. Mi-l închipuiam zăcând în atelier, singur, flămând, cuprins de febră, aiurând sălbatic.

Când l-am revăzut era complet schimbat. În primul rând, purta un costum nou ca pentru o sărbătoare – nu-l mai văzusem niciodată îmbrăcat într-un costum, și era vădit stânjenit de haine. Ochii îi erau înfundați în orbite iar cearcănele îi erau mai mari ca de obicei. A intrat în local, s-a uitat spre masa unde îmi făceam veacul și s-a repezit glonț la mine. Pe chipul său obosit s-a revărsat deodată o bucurie imposibil de descris. Nu s-a așezat în fața mea, ca altădată, ci m-a apucat de cot, strângând cu o forță

pe care nu bănuiam că o au brațele lui firave, de om neobișnuit să mănânce prea mult. Mi-a șoptit – chiar dacă ar fi vorbit tare, tot nu l-ar fi auzit nimeni în vacarmul din jur.

– Am reușit! Veniți cu mine!

Am urcat la mansarda lui pe o scară strâmtă ale cărei trepte scârțâiau la orice pas. Ușa nu era încuiată – a deschis-o împingând ușor cu umărul. Ne-am pomenit într-o încăpere cufundată în beznă. A aprins lumina și am clipit de câteva ori. În mijlocul atelierului, sprijinit de un suport, se afla un tablou de mari dimensiuni.

– Asta e, a șoptit el din nou.

Nu mă pricep la artă ca un specialist, dar pânza era copleșitoare, emanând o forță impresionantă. Deși fiecare obiect reprezentat pe ea era pictat cu minuție, de un maestru al detaliului, nu părea totuși să aibă un corespondent în lumea reală, nu arăta ca într-o fotografie. Nici masa pe care se afla o vază, nici lampadurul șchiop, nici lucrurile de bazar împrăștiate pe jos. În fundal se zărea canapeaua de care îmi vorbise în repetate rânduri. Pe ea se odihnea o făptură umană care abia se distingea – o fată cu un chip încântător. Lângă perete se găsea canapeaua care servise ca model. Și, chiar înainte de a privi mai de aproape la ființa ale cărei brațe se iveau din spatele tabloului, am bănuț că în pieptul ei, ca și pe pânză, am să găsesc înfipt un pumnal.

Întâmplarea m-a dat peste cap.

Poliția m-a interogat zile în șir.

După ce-am scăpat de anchetă am fost în pragul unei degringolade complete.

Migrenele au început să se țină lanț. Viziuni nelămurite au pornit să mă bântuie, cum mi se mai întâmplase și în alte ocazii, dar din alte pricini.

Rareori mai avusesem o asemenea cădere nervoasă.

Am încercat să mă cufund în lectură. Nici măcar *Prin urechile acului* de Ken Follett pe care l-am recitat pe nerăsuflăte n-a avut asupra mea vreun efect.

A trebuit să merg din nou la psiholog.

Cabinetul Profesorului la care apelez de mai mulți ani e mobilat modern și nu are celebra canapea pe care pacienții să se întindă și să-și depene confesiunile, eventual sub hipnoză.

În secolul XXI nu mai știe niciun meșter să execute modelul agreat de Freud.

Profesorul e trecut de 70 de ani. E foarte slab – doar halatul pe care îl poartă îl face vizibil. Adus de umeri. Părul aproape albit îi stă vâlvoi, ca lui Einstein. Doctorul n-are însă înfățișarea mucalității a acestuia. Ochii întunecați îi sfredelesc pe interlocutori ca niște pumnale de oțel. O barbă tunsă frumos. Mâini cu degete subțiri. Unghiile le are tăiate până în carne.

– Prin urmare, durerile de cap au revenit. Fără motiv. Nu tu oboseală, nu tu nervi...

Mă foiesc pe scaun în căutarea celui mai bun răspuns.

– Așa e.

– Și nu putem da vina nici pe tratamentele care ți s-au aplicat în sanatoriul acela de groază¹.

– Perioada aceea am reușit s-o uit. Mă rog, n-am uitat-o, dar nu mă mai afectează ca altădată.

Se bucură sincer. Își trosnește degetele – mă mir că nu se fac fărâme, ca niște bețișoare de Marocă îndoite de un jucător furios că nu-i merge jocul.

– Asta-i bine. Nu înțeleg însă ce se petrece acum. De unde îți vin neliniștile astea?

Dau din umeri neputincios.

– Ai trecut în ultima vreme printr-o întâmplare neobișnuită?

– Nu.

Mi se ghicește ezitarea din glas.

– Sigur?

Pe perete sunt mai multe reproduceri ale unor tablouri faimoase. De câte ori am fost aici mi-am spus că o pânză ca *Persistența memoriei*, cu ale ei ceasuri parcă topite, deformate pentru a sugera moartea timpului, nu-și are locul într-un astfel de cabinet. Nici Dali n-ar fi fost încântat să fie expusă într-o ambianță unde vin oameni cu mințile pierdute.

N-are rost să mă mai ascund după deget.

– De fapt, am fost martor la o întâmplare atroce.

Îi povestesc despre pictorul obsedat de o operă perfectă și modalitatea pe care a folosit-o pentru a o realiza.

– Nu știu dacă asta a provocat ceea ce simt. E oare posibil?

– Și ce simți?

– V-am spus: dureri de cap. Asta am mai avut. Dar acum se petrece ceva curios. E ca și cum lângă mine s-ar afla cineva. Am simțit asta și altădată, dar n-am dat importanță, deoarece a fost ceva trecător.

– O persoană cunoscută? E prietenoasă? Agasantă?

¹ *Vezi – Fortăreața nebunilor* de George Arion, Crime Scene Press, 2018

- Nici nu știu dacă e vorba de o persoană.
- Auzi voci?
- Doar un murmur. Nu disting niciun cuvânt.
- Tac. Să-i spun? Să nu-i spun?
- Mă simt ca și cum aș fi vinovat de moartea cuiva. E ceva de o bizarerie fără margini.
- Tresare. Mă ațintește cu privirea lui rece. Își mângâie barba. E vădit încurcat.
- Mă încercă un inexplicabil sentiment de culpabilitate.
- Își netezește cu degetele sprâncenele stufoase. Neliniștile mele i se transferă lui.
- Ai fost implicat în vreun omor?
- Spune asta cu un glas șovăitor.
- Nu.
- Nu-mi dau seama dacă mă crede sau nu.
- Ai cunoscut-o cumva pe femeia aceea omorâtă de pictor?
- Nu.
- Ai fi putut s-o salvezi?
- N-aveam cum, din moment ce nici nu știam de existența ei.
- Pe el l-ai fi putut opri să comită crima?
- Întrebările pe care mi le pune încep să semene cu cele pe care mi le-au adresat polițiștii.
- Era ciudat, vorbea câteodată în dodii, amintea deseori de Caravaggio ca de un model, dar nu mi-aș fi putut închipui ce e în stare să facă pentru ca să picteze opera la care visa.
- Interesant caz. Să ucizi ca să cunoști trăirile provocate de o moarte violentă... Mi-aș dori să am o discuție cu el.
- N-ați obține niciun rezultat. S-a ferecat în muțenie.
- Își pune palmele pe masă. Pielea zbârcită devine și mai vizibilă.
- Ai mai fost într-o situație asemănătoare cu cea despre care mi-ai povestit?
- Niciodată.

Se uită printr-un dosar. Nu e al meu – are alt nume trecut pe el. Probabil e al pacientului care urmează.

- Cu pictorul ce s-a întâmplat?
- L-au dus într-un sanatoriu de boli nervoase. Nu-i exclus ca expertiza la care o să fie supus să-l scape de închisoare.
- Mai mult ca sigur. Îl vor declara lipsit de discernământ.
- După cum l-am văzut ultima dată nu cred că-i pasă unde-și va petrece restul zilelor.
- Tabloul unde e?
- A devenit probă în anchetă. Nu văd însă vreo legătură între stările mele și povestea pictorului.

Aruncă o scurtă privire spre vitrina unde sunt adăpostite cărți de specialitate, ca și cum ar căuta sprijin la ele.

- Uite ce o să facem... Ai ținut până acum vreun jurnal în care să notezi ce ți se întâmplă în fiecare zi, ce gânduri te tulbură sau te înveselesc?

- Nu.

În liceu colegele mele se înnebuneau să-și noteze în jurnale toate prostiile care le treceau prin cap. Mi-a căzut și mie întâmplător unul dintre ele în mână. M-am prăpădit de râs citindu-l – proprietara lui scria despre florile și parfumurile care îi plac, despre băieții pe care îi considera potențiali amorezi, despre un profesor tânăr care o tulbura când se apropia de banca ei... Iar versurile... Dacă ar fi trimis unei reviste literare versurile pe care le compunea ar fi stârnit îngrijorarea redactorilor în legătură cu viitorul poeziei.

Își strânge buzele ferm, până când formează o linie subțire. Cumpănește ceva. De-abia după câteva clipe deschide gura.

- De azi înainte te rog să scrii într-un caiet tot ce-ți amintești din primii tăi ani din viață. Cele mai vechi amintiri. Poate unii îl socotesc pe Freud depășit, dar a avut multă dreptate crezând că sursa multor probleme ale maturilor se află în copilăria lor. Te invit să te cauți pe tine însuși. Vei face o călătorie fascinantă în

interiorul personalității tale. Nici nu știi ce descoperiri surprinzătoare ai să faci.

Mă foiesc pe scaun, ușor stânjenit, ca și cum mi s-ar fi pus un corset de oțel.

– Și paginile astea o să le citim împreună?

– Nu trebuie să mi le arăți ca să-mi dau cu părerea, să le interpretez. Ai să te lămurești singur despre ce e vorba. Și atunci sunt șanse ca să fii complet vindecat.

– Deci e o speranță de a-mi ține sub ascultare demonii?

– Numai dacă ai să descoperi cauza neliniștilor tale. Însă nu pot garanta nimic. Nu pot face predicții de clarvăzător. Vom păși pe un târâm cu o sumedenie de necunoscute. O să ai nevoie de curaj ca să nu te încovoie și mai mult ce o să afli.

Așa am început să scriu într-un carnețel cu coperti albastre ce mai țineam minte din perioada în care de-abia reușeam să merg pe propriile mele picioare.

Murmure, murmure, murmure...

De dimineața până seara e în jurul meu o zumzăială ca într-un stup de albine.

Nu înțeleg însă toate cuvintele rostite de făpturile care mă înconjoară.

Imagini, imagini, imagini...

Toți au grijă de mine – mă spală, mă îmbracă, îmi dau de mâncare, mă învață diverse jocuri...

Mama, Tata...

Din când în când sunt mângâiat pe obraji, pe creștet, sunt sărutat pe frunte.

Și eu, la rândul meu, murmur câte ceva care, uneori, îi face să rădă. Vorbele pe care le spun sunt, câteodată, stâlcite.

Ating perdea – e moale și potrivită să mă ascund după ea. Peretele e tare și aspru.

Dulceața e bună la gust. Siropul de tuse e neplăcut.

Parfumul mamei miroase frumos. Îmi astup nasul când se umblă la bidonul cu gaz.

E rău dacă îmi apropiu mâna de foc. E bine dacă nu-mi arunc lucrurile pe jos.

Mă înțeleg de minune cu jucăriile mele de pluș – un ursuleț, un iepuraș, un arici...

Stau în jurul meu, mă ascultă cu luare-aminte și-mi îndeplinesc orice poruncă.

Ordinele primite de la un copil de trei ani.

Ziua trece pe nesimțite. Nu-i niciun moment de plictiseală.

Sunt atâtea de descoperit în camera mea!

O masă la care mâncăm. Scaune în jurul ei. Un dulap cu haine. Un pat mare și unul mic. O sobă.

Și câte se ascund în sertarele unui dulăpior aflat într-un colț! Bile colorate, bani de metal, panglici, gHEME de lână...

Știu multe cuvinte, chiar dacă nu vorbesc prea mult. Le repet în gând înainte de a le rosti.